

Δ. Καταρτζής: η διαφοροποίηση από τον ευρωπαϊκό διαφωτισμο

/ [Πεμπτούσια](#)

Είναι φανερό πως με την ανάδειξη και την υπεράσπιση των χαρακτηριστικών του φιλοσόφου και του χριστιανού και παράλληλα με το στιγματισμό και την απαξίωση του αθέου και του δεισιδαίμονα, ο Καταρτζής, επιτυγχάνει να διαφοροποιηθεί από την τρέχουσα προβληματική του ευρωπαϊκού διαφωτισμού.

Έτσι καθιστά δυνατή, τόσο την υπεράσπιση του χριστιανού από την μομφή της δεισιδαιμονίας όσο και την προστασία του φιλοσόφου από την κατηγορία της αθείας. Με αυτές του τις θέσεις βρίσκεται στην αντίθετη πλευρά από εκείνους, που η κατηγορία του αθεϊσμού ήταν το κύριο επιχείρημα τους ενάντια στους φιλοσόφους, δηλαδή των συντηρητικών κύκλων, που για διάφορους λόγους προσπαθούσαν να διατηρήσουν την προγενέστερη κατάσταση στα πράγματα της παιδείας.

Ο Καταρτζής έχει έγκαιρα αντιληφθεί την ανάγκη ανανέωσης του Ελληνισμού και γνωρίζει καλά, πως δεν είναι δυνατό να αποδώσει καρπούς, εάν απαξιώνεται ηθικά η φιλοσοφία και η επιστήμη με την μομφή του αθεϊσμού. Έτσι επικεντρώνει τις προσπάθειές του στην ανάδειξη της ηθικής διάστασης του φιλοσόφου θέλοντας να

τον απαλλάξει από τις κατηγορίες και να απενοχοποιήσει την δράση του στον ελληνικό χώρο.

Παράλληλα, αξιολογεί και αναδεικνύει την ανωτερότητα της χριστιανικής πίστης, στην οποία δεν αντιτίθεται η υγιής φιλοσοφία αλλά λειτουργεί συμπληρωματικά. Είναι ενδεικτικό ότι στα πρόσωπα του Γρηγορίου του Θεολόγου και του Αριστοτέλη παραδέχεται τόσο την Θεία όσο και την φυσική αποκάλυψη[1]. Θεωρεί πως η ανθρώπινη σοφία δεν πρέπει να αποφεύγεται από τους χριστιανούς και φέρνει το παράδειγμα των Καππαδοκών Πατέρων που την αναζήτησαν στην Αθήνα και αλλού[2].

Με τον τρόπο αυτό επανασυνδέεται και ταυτόχρονα εκφράζει εκείνη τη χριστιανική παράδοση που επιζητά τον συνδυασμό και την συμπόρευση της θεολογίας με τα επιτεύγματα του πολιτισμού. Έτσι, οι απόψεις του αποτελούν το όχημα μιας αναθεώρησης πεπαλαιωμένων αντιλήψεων που επιζητούν τον απομονωτισμό. Ταυτόχρονα, επιδιώκουν την επικοινωνία και τη συμμετοχή στα ευρωπαϊκά φιλοσοφικά και επιστημονικά δρώμενα, χωρίς την απεμπόληση ή την υποβάθμιση της αλήθειας και της αξίας της χριστιανικής πίστης.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adorno Theodor - Max Horkheimer, Διαλεκτική του Διαφωτισμού, μτφρ. Λ. Αναγνώστου, εκδ. Νήσος, Αθήνα 1996.

Ernst Cassirer, Διαφωτισμός και Θρησκεία, μτφρ. Γεράσιμου Λυκιαρδόπουλου, εκδ. Έρασμος, Αθήνα 2004.

J. Cottingham, Οι εμπειριστές, μτφρ. Σοφία Τσούρτη, εκδ. Στάχυ, Αθήνα 2000.

Jean-Jacques Rousseau, Το κοινωνικό συμβόλαιο, μτφρ. Β. Γρηγοροπούλου - Άλβ. Σταινχαουερ, επιμ. Β. Γρηγοροπούλου, εκδ. Πόλις, Αθήνα 2004.

Jean-Jacques Rousseau, Πραγματεία περί της καταγωγής και των θεμελίων της ανισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους, μτφρ., Μ. Αλεξίου - Καναγκίνη, εκδ. Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 2006.

Hall Stuart - Gieben Bram, Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας. Οικονομία, κοινωνία, πολιτική, πολιτισμός, μτφρ., Θανάσης Τσακίρης, Βίκτωρ Τσακίρης, β΄ εκδ., Σαββάλας, Αθήνα 2003.

Hampson Norman, Ο Διαφωτισμός, Μια αποτίμηση για τις παραδοχές, τις θέσεις και τις αξίες του, μτφρ. Δ. Μπελικούδη, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1994.

Gray John, *Ο Βολταίρος και ο Διαφωτισμός*, μτφρ. Ειρ. Ραζή, εκδ. Ενάλιος, Αθήνα 2004.

G. P. Henderson, *Η αναβίωση του Ελληνικού στοχασμού 1620-1830, Η Ελληνική φιλοσοφία στα χρόνια της Τουρκοκρατίας*, μτφρ. Φ. Κ. Βώρου, Αθήνα

Starobinski Jean, *Rousseau repond a Voltaire.*, μτφρ. Ράνια Πολυκανδριώτη, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Αθήνα 2002.

Voltaire, *Επιλογή από το φιλοσοφικό λεξικό και τις Φιλοσοφικές επιστολές*, μτφρ.. Α.Παπαγιαννίδης, εκδ. Πόλις, Αθήνα 1999

Wolff Larry, *Ο διαφωτισμός και ο ορθόδοξος κόσμος*, μτφρ. Μ. Χαντζηγιάννου, Κέντρο Νεοελληνικών ερευνών Εθνικού ιδρύματος ερευνών, Αθήνα 2001.

Γλυκοφρύδη - Λεοντσίνη Αθανασία, *Θέματα πολιτικής και ηθικής*, εκδ, Συμμετρία, Αθήνα 2006.

Ευανθία Κύρκου, *Η έρευνα για την ζωή και το έργο του Δημητρίου Καταρτζή «Τα νέα του Κ.Ε.Ν.Ε.Φ.»*, τ. 7, 2001, σ.19.

Κ. Θ. Δημαράς, (επιμ.), *Καταρτζής Δημήτριος, Τα ευρισκόμενα*, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1974.

Κ. Θ. Δημαράς, *Δημήτριος Καταρτζής, (Σχεδιάσμα Βιογραφίας)*, Αθήναι 1965.

Κ. Θ. Δημαράς, *Νεοελληνικός Διαφωτισμός*, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1983.

Π. Κονδύλης, *Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οι φιλοσοφικές ιδέες*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2008.

Π. Κονδύλης, *Ο ευρωπαϊκός διαφωτισμός*, τ. Β΄, δ΄ έκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2004.

Ν. Ψημμένος, *Η Ελληνική Φιλοσοφία*, τομ. β., εκδ. Γνώση, Αθήνα 1989.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] «Εγκώμιο του φιλοσόφου, μακαρισμός του ορθοδόξου, ψόγος του αθέου, ταλάνισμα του δεισιδαίμων», αυτόθι, σ.81.

[2] «Εγκώμιο του φιλοσόφου, μακαρισμός του ορθοδόξου, ψόγος του αθέου, ταλάνισμα του δεισιδαίμων», αυτόθι, σ.81.

***Παρατήρηση:** το παρόν άρθρο αποτελεί το έκτο και τελευταίο μέρος εκτενούς

αφιερώματος στις θέσεις του Δημητρίου Καταρτζή, για τη σχέση Φιλοσοφίας και Χριστιανισμού (με γενικό τίτλο: ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΤΑΡΤΖΗ), το οποίο επιμελήθηκε ο θεολόγος - φιλόλογος Νικόλαος Μητρόπουλος και δημοσιεύεται από την ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ σε συνέχειες.